

Σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς

Εγχειρίδιο Εκπαιδευτικού

Περιεχόμενα

Ενιαίο Σχέδιο Βελτίωσης της Σχολικής Μονάδας	3
Το σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς (SWPBS)	3
Η συμμετοχή του σχολείου μας στο έργο SWPBS	7
Στοιχεία πρωτογενούς πρόληψης	9
1. Κοινό όραμα, φιλοσοφία, αξίες	10
2. Ηγεσία / Ομάδα-Πυρήνας.....	11
3. Αναμενόμενες συμπεριφορές.....	12
4. Διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων και ρουτινών	15
5. Αναγνώριση και ενθάρρυνση αναμενόμενης συμπεριφοράς.....	21
6. Κοινή αντιμετώπιση συμπεριφορών.....	26
7. Συνεχής έλεγχος και αξιολόγηση	32
8. Ενδυνάμωση / στήριξη προσωπικού.....	33

Ενιαίο Σχέδιο Βελτίωσης της Σχολικής Μονάδας

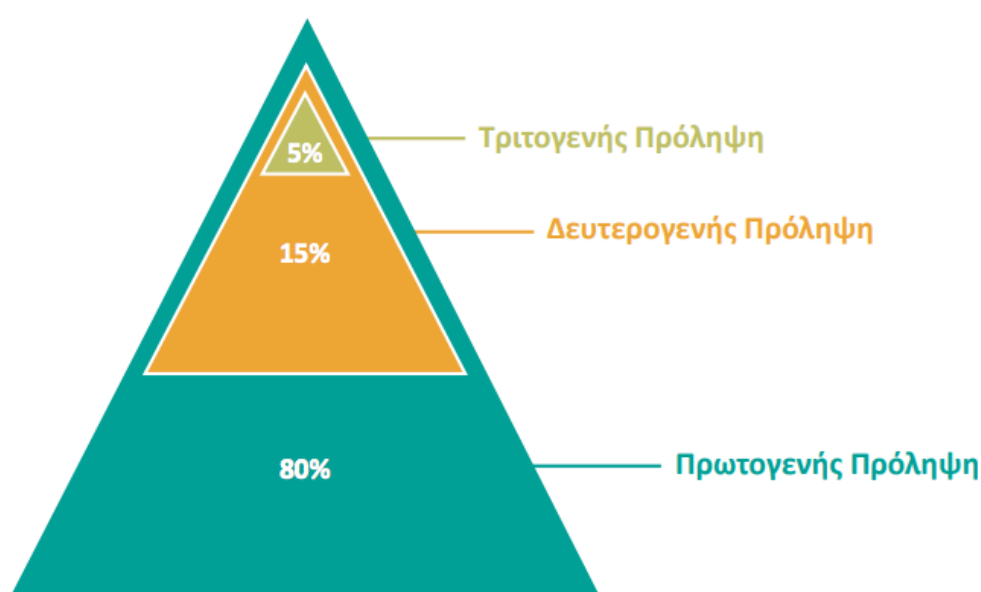
Σύμφωνα με το Υπουργείο Παιδείας, Πολιτισμού, Αθλητισμού και Νεολαίας (ΥΠΠΑΝ), όλα τα σχολεία πρέπει να εκπονήσουν ένα Ενιαίο Σχέδιο Βελτίωσης σε θέμα δικής τους επιλογής, με βάση τις ανάγκες της σχολικής μονάδας (βλ. εγκύκλιο Αρ. Φακ. 7.1.05.30, ημερ.28/08/2017) . Αναφέρεται επίσης, ότι ανεξάρτητα από το θέμα που επιλέγεται από το κάθε σχολείο, ένα καίριο στοιχείο αποτελεί η στήριξη και ενδυνάμωση των εκπαιδευτικών. Το παρόν εγχειρίδιο λειτουργεί σαν ένα επιπλέον εργαλείο για την ενίσχυση των εκπαιδευτικών στο πλαίσιο της Επαγγελματικής Μάθησης, καθώς παρέχει σημαντικές πληροφορίες που χρειάζεται η σχολική μονάδα για την εφαρμογή της πρωτογενούς πρόληψης μέσα από το σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς, το οποίο αναλύεται στη συνέχεια.

Για τις ακαδημαϊκές χρονιές 2019 - 2020 και 2020 - 2021, ως πρωτοβουλία στο πλαίσιο του Ενιαίου Σχεδίου Βελτίωσης, αρκετά σχολεία επέλεξαν να εφαρμόσουν το σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς. Η εφαρμογή του πραγματοποιείται μέσω του ερευνητικού Ευρωπαϊκού έργου **SWPBS** (Schoolwide Positive Behaviour Support), το οποίο χρηματοδοτείται από το ταμείο ERASMUS + (Βασική Δράση 3 – Πειραματισμοί Ευρωπαϊκής Πολιτικής) και συντονίζει ο οργανισμός CARDET (Centre for the Advancement of Research & Development in Educational Technology) σε συνεργασία με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου. Το έργο λαμβάνει χώρα στις σχολικές μονάδες τεσσάρων Ευρωπαϊκών χωρών (Κύπρο, Ελλάδα, Ρουμανία και Φινλανδία).

Το σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς

Το Σχολικό Σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς δίνει το λειτουργικό και οργανωτικό πλαίσιο σε μια σχολική μονάδα για τη στήριξη των μαθησιακών και κοινωνικο-συναισθηματικών αναγκών όλων των παιδιών, ακολουθώντας τη λογική της επίλυσης προβλήματος. Επιπρόσθετα, το σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς δίνει μεγάλη έμφαση στη διδασκαλία και διατήρηση των κοινωνικών συμπεριφορών, οι οποίες διέπουν το κοινό σχέδιο δράσης του σχολείου για τις κοινές σχολικές αξίες και την κοινή διαχείριση προβλημάτων συμπεριφοράς. Αυτή η προσπάθεια επιτυγχάνεται μέσα από πολυεπίπεδη προσέγγιση, με στόχο την **πρόληψη** ανεπιθύμητων συμπεριφορών και τη βελτίωση του

σχολικού κλίματος. Το πρώτο επίπεδο πρόληψης αποτελεί την *πρωτογενή πρόληψη* και αφορά όλα τα παιδιά, εκπαιδευτικούς και γονείς. Το δεύτερο επίπεδο (δευτερογενής πρόληψη) εστιάζει σε παιδιά με δυσκολίες μάθησης στον γνωστικό και κοινωνικο-συναισθηματικό τομέα. Τέλος, το τρίτο επίπεδο (τριτογενής πρόληψη) αφορά στα παιδιά με χρόνια και έντονα συμπεριφορικά, συναισθηματικά και μαθησιακά προβλήματα. Χρειάζεται να τονιστεί ότι η επιτυχής εφαρμογή του συστήματος αποτελεί εξελικτική διαδικασία διάρκειας τουλάχιστον 3-5 ετών για την εφαρμογή όλων των τριών επιπέδων πρόληψης. Στο πλαίσιο εφαρμογής του έργου SWPBS, τα σχολεία θα εμπλακούν στην εφαρμογή της πρωτογενούς πρόληψης είτε τη σχολική χρονιά 2019-2020 είτε το 2020-2021.

Σχήμα 1: Τρία επίπεδα πρόληψης στο σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς

Πρωτογενής Πρόληψη

ΣΤΟΧΟΣ: Έμφαση στην πρόληψη προβλημάτων συμπεριφοράς σε όλα τα παιδιά.

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ: Θετικές αλληλεπιδράσεις μεταξύ προσωπικού και παιδιών καθώς και προσωπικού μεταξύ του. Διδασκαλία κοινών σχολικών αξιών και κοινωνικών δεξιοτήτων σε όλους τους σχολικούς χώρους.

Αναγνώριση κοινωνικών δεξιοτήτων σε συχνή βάση. Διόρθωση συμπεριφοράς με ιεραρχημένο τρόπο

ΔΟΜΕΣ/ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ: Ενεργός συμμετοχή της διευθυντικής ομάδας, σύσταση και λειτουργία ομάδας-πυρήνα, ενεργός συμμετοχή προσωπικού (βοηθητικού και διδακτικού).

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ: Έλεγχος ποιότητας διαδικασιών, καταγραφή και ανάλυση προβλημάτων συμπεριφοράς.

Δευτερογενής Πρόληψη

ΣΤΟΧΟΣ: Μείωση της συχνότητας προβλημάτων συμπεριφοράς σε ομάδες παιδιών.

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ: Επιπρόσθετη στήριξη μέσω στοχευμένων, συχνών παρεμβάσεων σε μικρές ομάδες παιδιών με κοινωνικές και μαθησιακές αδυναμίες.

ΔΟΜΕΣ/ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ: Σύσταση και λειτουργία ομάδας με γνώσεις και εμπειρία στην τροποποίηση της συμπεριφοράς και στήριξη μαθησιακών αδυναμιών.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ: Έλεγχος ποιότητας διαδικασιών, καταγραφή και ανάλυση προβλημάτων συμπεριφοράς.

Τριτογενής Πρόληψη

ΣΤΟΧΟΣ: Μείωση της έντασης και συχνότητας χρόνιων προβλημάτων συμπεριφοράς σε ατομικές περιπτώσεις παιδιών.

ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ: Εξατομικευμένη στήριξη σε παιδιά που παρουσιάζουν πολύπλοκες και έντονα προκλητικές συμπεριφορές και μαθησιακές δυσκολίες

ΔΟΜΕΣ/ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΕΣ: Σύσταση και λειτουργία πολυθεματικής ομάδας.

ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ: Έλεγχος ποιότητας διαδικασιών, καταγραφή και ανάλυση προβλημάτων συμπεριφοράς.

Το σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς (στη βιβλιογραφία αναφέρεται ως PBIS – Positive Behaviour Interventions and Support) στηρίζεται σε ερευνητικά αποτελέσματα τουλάχιστον δύο δεκαετιών, όπου εφαρμόστηκε με επιτυχία σε αποκεντρωτικά, καθώς και συγκεντρωτικά εκπαιδευτικά συστήματα (π.χ. Η.Π.Α., Νορβηγία, Ολλανδία, Καναδάς, Αυστραλία κ.λπ.). Τα ερευνητικά αποτελέσματα δείχνουν ότι η ποιοτική εφαρμογή του συστήματος σχετίζεται άμεσα με τη μείωση προβλημάτων συμπεριφοράς και με θετικές αλλαγές στη σχολική μονάδα, όπως καταδεικνύεται στον πιο κάτω πίνακα.

Υπάρχουσα κατάσταση στη σχολική μονάδα	Αλλαγές που θα επιφέρει η πρωτογενής πρόληψη του συστήματος Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς
<ol style="list-style-type: none"> 1. Κάθε εκπαιδευτικός εφαρμόζει τους δικούς του κανόνες και ρουτίνες στη διαχείριση της συμπεριφοράς 2. Κάθε εκπαιδευτικός εφαρμόζει ένα δικό του σύστημα επιβράβευσης 3. Επιμορφώσεις προσωπικού σε σχολική βάση 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Όλο το διδακτικό προσωπικό ορίζει, διδάσκει και διαχειρίζεται τη συμπεριφορά με τον ίδιο τρόπο για όλους τους χώρους 2. Δομείται και εφαρμόζεται ένα κοινό σύστημα αναγνώρισης και επιβράβευσης συμπεριφοράς 3. Λαμβάνονται αποφάσεις με βάση το μοντέλο επίλυσης προβλήματος (αξιολόγηση με βάση δεδομένα) 4. Στοχεύεται η ενδυνάμωση και καθοδήγηση προσωπικού μέσω επαγγελματικής μάθησης <ul style="list-style-type: none"> ➔ Αναπτύσσεται συλλογικότητα και συνεργασία ανάμεσα σε όλο το διδακτικό και βοηθητικό προσωπικό ➔ Δημιουργία κοινής θετικής γλώσσας για το πλαίσιο της πειθαρχίας στη σχολική μονάδα ➔ Τα παιδιά γνωρίζουν τι αναμένεται από αυτά σε όλο το πλαίσιο της σχολικής μονάδας

Η συμμετοχή των σχολείων στο έργο SWPBS

Η εφαρμογή της πρωτογενούς πρόληψης θα αποτελέσει το περιεχόμενο του Ενιαίου Σχεδίου Βελτίωσης των σχολείων. Ως πρώτο βήμα, θα πρέπει να διερευνηθούν οι σχολικές ανάγκες και μέσω των δεδομένων αυτών να καθοριστούν ο γενικός σκοπός και στόχοι του Ενιαίου Σχεδίου Βελτίωσης της σχολικής μονάδας. Μια ομάδα ατόμων θα χρειαστεί να αναπτύξει ηγετικό ρόλο σε αυτή τη συλλογική εφαρμογή. Αυτή ομάδα περιλαμβάνει τη Διεύθυνση του σχολείου, μια ομάδα-πυρήνας του προσωπικού, τον/την επιθεωρητή/τρια καθώς και τον κριτικό/ή φίλο/η (ή αλλιώς εξωτερικό/ή εκπαιδευτή/τρια). Μέσω του ηγετικού ρόλου της ομάδας-πυρήνα και της Διεύθυνσης, το προσωπικό καλείται να:

1. Αναπτύξει **κοινό όραμα για το σχολείο και κοινή φιλοσοφία για την πειθαρχία**
2. Ορίσει τις **αξίες** του οράματος καθώς και τις αναμενόμενες κοινωνικές συμπεριφορές που αντιπροσωπεύουν αυτές οι αξίες (π.χ., σεβασμός σημαίνει ακούω τον ομιλητή)
3. **Διδάξει** τις συγκεκριμένες **κοινωνικές συμπεριφορές** (π.χ., ενεργός ακροατής, ακολουθώ οδηγίες, μιλώ με ευγένεια) μέσω της ετοιμασίας σχεδίων μαθημάτων και συνοδευτικού εποπτικού υλικού
4. **Αναγνωρίζει** συστηματικά την εμφάνιση των συμπεριφορών με λεκτικό και μη λεκτικό τρόπο. Για τον σκοπό αυτό, θα χρειαστεί να δημιουργηθεί κοινό σύστημα επιβράβευσης των αναμενόμενων συμπεριφορών
5. **Διορθώνει με διακριτικό και διδακτικό τρόπο** τα προβλήματα συμπεριφοράς.

Η παρακολούθηση της ποιότητας εφαρμογής των πιο πάνω στοιχείων γίνεται από την ομάδα-πυρήνα του σχολείου σε συνεργασία με τον κριτικό/ή φίλο/η. Τέλος, το προσωπικό λαμβάνει συστηματική επιμόρφωση και η ομάδα-πυρήνας εκπαιδεύεται στην πρωτογενή πρόληψη μέσω ξεχωριστών συναντήσεων. Για τη συμμετοχή στο έργο SWPBS λαμβάνεται γραπτώς η συγκατάθεση των σχολείων από τη Διεύθυνση και το προσωπικό στην αρχή της ακαδημαϊκής χρονιάς.

Τα αναμενόμενα οφέλη των σχολείων από τη συμμετοχή και την ποιοτική εφαρμογή του συστήματος Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς για τουλάχιστον 1-2 χρόνια είναι:

1. Η δημιουργία ενός δομημένου και συλλογικού πλαισίου διαχείρισης της μαθητικής συμπεριφοράς στηριγμένο σε επιστημονική βάση

2. Η συνεχής στήριξη και καθοδήγηση από την Ομάδα Υποστήριξης Έργου SWPBS
3. Η πρόσβαση σε εκπαιδευτικό υλικό για διδασκαλία κοινωνικών συμπεριφορών (σχέδια μαθήματος, παρουσιάσεις, εποπτικά, κ.λ.π.)
4. Το εγχειρίδιο εκπαιδευτικού για διαχείριση προβλημάτων συμπεριφοράς, η οποία συμβάλλει στη μεγιστοποίηση του διδακτικού χρόνου
5. Το εγχειρίδιο εκπαιδευτικού για την εφαρμογή του συστήματος
6. Την ετοιμασία και αποστολή εντύπων προς δημοσίευση στα Μέσα Μαζικής Ενημέρωσης (ΜΜΕ) για προβολή της εφαρμογής του συστήματος στις σχολικές μονάδες
7. Παροχή πιστοποιητικών συμμετοχής στο έργο SWPBS

Τα μακροπρόθεσμα αποτελέσματα που αναμένονται να παρατηρηθούν μετά από εφαρμογή τουλάχιστον 2-3 ετών είναι τα ακόλουθα:

1. Η δημιουργία οργανωμένου και λειτουργικού πλαισίου διαχείρισης της σχολικής πειθαρχίας, το οποίο έχει αναπτυχθεί και τροποποιηθεί με βάση τις ιδιαίτερες ανάγκες της σχολικής μονάδας, η οποία έχει ήδη αναπτύξει κοινό όραμα, κοινές σχολικές αξίες, διδακτικό υλικό και κοινή ιεραρχημένη πορεία αντιμετώπισης των προβλημάτων συμπεριφοράς.
2. Η βελτίωση των μαθησιακών αποτελεσμάτων
3. Οι καλύτερες σχέσεις μεταξύ των εκπαιδευτικών
4. Οι καλύτερες σχέσεις μεταξύ των παιδιών
5. Η ανάπτυξη θετικών σχέσεων μεταξύ εκπαιδευτικών και παιδιών
6. Οι γονείς νιώθουν ενδυναμωμένοι και συνεισφέρουν ενεργά
7. Τα παιδιά επιδεικνύουν τις αναμενόμενες κοινωνικές συμπεριφορές σε ένα θετικό και ευχάριστο περιβάλλον, μέσα στο οποίο παιδιά, γονείς και εκπαιδευτικό προσωπικό νιώθουν ασφαλείς και χαρούμενοι.

Στοιχεία πρωτογενούς πρόληψης

Η πρωτογενής πρόληψη αποτελείται από 8 πυρηνικά στοιχεία στα οποία επικεντρώνονται τα σχολεία κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του συστήματος Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς (βλ. σχήμα 2). Η ποιότητα στην εφαρμογή τους κρίνεται καθοριστική για την παραγωγή των επιθυμητών αποτελεσμάτων στην κάθε σχολική μονάδα.

Σχήμα 2: Τα 8 πυρηνικά στοιχεία της πρωτογενούς πρόληψης του συστήματος Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς

Ηγετικό ρόλο σε αυτή τη συλλογική εφαρμογή έχει μια ομάδα ατόμων που αναπτύχθηκε και περιλαμβάνει τη Διεύθυνση του σχολείου, την ομάδα-πυρήνα του προσωπικού, τον/την επιθεωρητή/τρια, καθώς και τον εξωτερικό/ή εκπαιδευτή/τρια (ή αλλιώς κριτικό/ή φίλο/η). Ο εξωτερικός/ή εκπαιδευτής/τρια στηρίζει συνεχώς την ομάδα-πυρήνα του σχολείου για την αποτελεσματική εφαρμογή της προσέγγισης.

1. Κοινό όραμα, φιλοσοφία, αξίες

Είναι καίριας σημασίας να υπάρχει ένα κοινό όραμα και φιλοσοφία σε επίπεδο σχολείου, ώστε να αναπτυχθεί μια κοινή γλώσσα μεταξύ όλων των μελών του σχολείου (εκπαιδευτικοί, βοηθητικό προσωπικό, διοίκηση μαθητές, γονείς, επισκέπτες), έτσι ώστε οι ενέργειες να καθορίζονται από τις ίδιες κατευθυντήριες γραμμές. Μαζί με το όραμα και τη νέα φιλοσοφία ακολουθεί η κάθε σχολική μονάδα για την πειθαρχία επιλέγει και 3 (πανανθρώπινες) αξίες, τις οποίες θα προωθεί. Αυτά τα στοιχεία θα θέσουν τα θεμέλια για τις αναμενόμενες συμπεριφορές από όλους τους μαθητές, αλλά και τις νέες πρακτικές που θα υιοθετήσει το διδακτικό προσωπικό της κάθε σχολικής μονάδας.

Κατά τη διάρκεια αυτής της διαδικασίας, λαμβάνεται πάντα υπόψη ο διπλός ρόλος του σχολείου που σχετίζεται με την μαθησιακή και κοινωνικο-συναισθηματική ανάπτυξη των μαθητών. Επίσης, τονίζεται ότι όλα τα μέλη του σχολείου πρέπει να λάβουν μέρος στον καθορισμό αυτών, ώστε να νιώσουν μέρος της αλλαγής και πρόθυμα να συμβάλουν σε αυτή. Τέλος, αυτές οι δηλώσεις διατυπώνονται γραπτώς, κοινοποιούνται σε περίοπτη θέση στο σχολείο και αποστέλλονται στους γονείς/κηδεμόνες και τα μέλη της ευρύτερης κοινότητας, προκειμένου να εξασφαλιστεί η ευθυγράμμιση των προσπαθειών και να προωθηθεί ο νέος σκοπός.

Παράδειγμα οράματος:

Όραμα της σχολικής μας μονάδας είναι να συλλειτουργούμε με αρμονία και ειλικρίνεια σε ένα υγιές περιβάλλον μάθησης όπου όλοι αναγνωρίζονται ως προσωπικότητες και τυγχάνουν του απαραίτητου σεβασμού. Όλοι νιώθουν ασφάλεια και αγάπη και λειτουργώντας με υπευθυνότητα εισπράττουν τη χαρά της δημιουργίας και της επιτυχίας.

Παράδειγμα φιλοσοφίας για την πειθαρχία:

Στο σχολείο μας διδάσκουμε και επιβραβεύουμε θετικές συμπεριφορές. Όταν παρατηρούμε λάθη στις κοινωνικές συμπεριφορές τις διορθώνουμε χωρίς φωνές και θυμό αλλά με παιδαγωγικό τρόπο και περαιτέρω εξάσκηση. Επιτυχημένες αλλαγές στη συμπεριφορά απαιτούν ΣΥΛΛΟΓΙΚΗ προσπάθεια.

Πιστεύουμε πως:

- Πολλά από τα παιδιά του ΣΗΜΕΡΑ δεν έχουν μάθει τις επιθυμητές κοινωνικές συμπεριφορές.
- Η υπεύθυνη συμπεριφορά μαθαίνεται και άρα μπορεί να διδαχθεί.
- Η διδασκαλία συμπεριφοράς ακολουθεί τις ίδιες στρατηγικές με τη διδασκαλία γνώσεων.
- Τα λάθη στη συμπεριφορά αποτελούν ευκαιρία για επαναφορά της διδασκαλίας και περαιτέρω εξάσκηση.
- Η αποτελεσματική πειθαρχία χρειάζεται συνεργασία από όλο το προσωπικό.

Παράδειγμα 3 αξιών:

- ΑΣΦΑΛΕΙΑ
- ΣΕΒΑΣΜΟΣ
- ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ

2. Ηγεσία / Ομάδα-Πυρήνας

Καθοριστικό ρόλο για την ποιοτική εφαρμογή του συστήματος έχει η ηγετική ομάδα που ορίζεται από την κάθε σχολική μονάδα. Η ομάδα-πυρήνας αποτελείται από 4-5 μέλη του Διευθυντικού και διδακτικού προσωπικού που έχουν την συνολική ευθύνη για τον συντονισμό της εφαρμογής κάθε στοιχείου της πρωτογενούς πρόληψης. Συγκεκριμένα, η ομάδα-πυρήνας θα πρέπει να αποτελείται από ένα μέλος της διευθυντικής ομάδας του σχολείου, ένα/μία γενικός/ή εκπαιδευτικός τάξεων Α' – Γ', ένα/μία γενικός/ή εκπαιδευτικός τάξεων Δ' – Στ', ένας/μία εκπαιδευτικός ειδικής εκπαίδευσης ή λογοθεραπείας, ένας/μία εκπαιδευτικός που δεν έχει τμήμα και ένας/μία αντιπρόσωπος συνδέσμου γονέων. Μέρος των καθηκόντων της ομάδας-πυρήνα είναι η διαμόρφωση και διαχείριση πλάνου εφαρμογής, η ανάπτυξη

και διατήρηση θετικού κλίματος στο σχολείο, η καθοδήγηση και υποστήριξη του προσωπικού, αλλά και η συνεχής ενημέρωση και επιμόρφωσή τους.

Τα μέλη της ομάδας τυγχάνουν τακτικής υποστήριξης και επιμόρφωσης από τον εξωτερικό/ή εκπαιδευτή/τρια και από τους συντονιστές του έργου, δηλαδή το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο Κύπρου και τον οργανισμό CARDET. Η ομάδα-πυρήνα είναι υπεύθυνη για τη διάχυση της γνώσης στο υπόλοιπο προσωπικό κατά τη διάρκεια συναντήσεων, συνεδριών ή με άλλους τρόπους. Η ομάδα-πυρήνας της κάθε σχολικής μονάδας καλείται να αποφασίσει για τον ρόλο του κάθε μέλους της ομάδας, καθώς και να συμπληρώσει τον πιο κάτω πίνακα.

Ομάδα-πυρήνας		
Ρόλος	Όνοματεπώνυμο	Τηλέφωνο
1. Συντονιστής		
2. Εκπαιδευτής		
3. Πρακτικογράφος		
4. Χρονομέτρης		
5. Μέλος επικοινωνίας		

3. Αναμενόμενες συμπεριφορές

Με βάση τις αξίες που αποφασίζει να προωθήσει η κάθε σχολική μονάδα, επιλέγονται οι συμπεριφορές που οι μαθητές θα διδαχθούν και θα αναμένεται να επιδείξουν. Για κάθε χώρο του σχολείου (π.χ. τάξη, σκάλες, κυλικείο, αυλή κ.τ.λ.) ορίζονται 1-2 κοινωνικές δεξιότητες που να συνάδουν με κάθε αξία. Η κοινωνική δεξιότητα σχετίζεται με τη συμπεριφορά κατά τις αλληλεπιδράσεις του μαθητή με το ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Για αυτό τον σκοπό, δημιουργήθηκε ένας πίνακας αξιών (βλ. πίνακα 1), ο οποίος παρουσιάζει συνοπτικά όλες τις αναμενόμενες συμπεριφορές, ώστε το σχολείο να τον έχει σαν

σημείο αναφοράς. Ο πίνακας αξιών της κάθε σχολικής μονάδας βρίσκεται σε περίοπτη θέση σε αρκετούς χώρους του σχολείου και κοινοποιείται σε όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας. Στο πλαίσιο του έργου SWPBS, τονίζεται ότι κατά τη διάρκεια της πρώτης σχολικής χρονιάς, η διδασκαλία περιορίζεται στις αναμενόμενες συμπεριφορές για τον χώρο της τάξης. Κατά τη δεύτερη σχολική χρονιά, η διδασκαλία αναμενόμενων συμπεριφορών μπορεί να επεκταθεί και σε άλλους χώρους του σχολείου.

Αξίες	Σχολικοί χώροι				
	Τάξη	Αυλή	Διάδρομοι-Σκάλες	Κυλικείο	Τουαλέτες
ΣΕΒΑΣΜΟΣ 	<ul style="list-style-type: none"> Ακούω τον ομιλητή. Παίρνω τον λόγο για να μιλήσω. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 2. 	<ul style="list-style-type: none"> Ακολουθώ τις οδηγίες του παιδονόμου. Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου μέχρι το 3. 	<ul style="list-style-type: none"> Κρατώ τα χέρια και τα πόδια στον εαυτό μου. Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 1. 	<ul style="list-style-type: none"> Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 2. Στέκομαι στη σειρά και περιμένω να εξυπηρετηθώ. 	<ul style="list-style-type: none"> Κτυπώ 3 φορές την πόρτα και περιμένω. Χρησιμοποιώ ευγενικές λέξεις. Κρατώ το επίπεδο της φωνής μου από 0 ως 1. Περιμένω υπομονετικά τη σειρά μου.
ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ 	<ul style="list-style-type: none"> Μπαίνω στην τάξη μόλις χτυπήσει το κουδούνι. Ακολουθώ τις οδηγίες του δασκάλου μου. Εκτελώ τις εργασίες μου με επιμέλεια. 	<ul style="list-style-type: none"> Ρίχνω τα σκουπίδια στον κάλαθο. Συνεργάζομαι στο παιχνίδι. Επιστρέφω τα παιχνίδια στη θέση τους. 	<ul style="list-style-type: none"> Προχωρώ σύντομα στον προορισμό μου. Ακολουθώ τις οδηγίες. Διατηρώ τη θέση μου στη γραμμή της τάξης. 	<ul style="list-style-type: none"> Ψωνίζω αποφασιστικά και γρήγορα. Περιμένω υπομονετικά στη γραμμή. 	<ul style="list-style-type: none"> Όταν τελειώσω τραβώ το καζανάκι. Πετώ τα χαρτιά στον κάλαθο. Αναφέρω σε ενήλικα οποιαδήποτε ζημιά ή έλλειψη ή παράνομη χρήση.
ΑΣΦΑΛΕΙΑ 	<ul style="list-style-type: none"> Ζητώ άδεια όταν θέλω να σηκωθώ από τη θέση μου. Χρησιμοποιώ υλικά και εργαλεία με προσοχή. 	<ul style="list-style-type: none"> Παίζω στους επιτρεπόμενους χώρους. 	<ul style="list-style-type: none"> Ακολουθώ την αριστερή πλευρά. Περπατώ αθόρυβα και προσεκτικά. Κοιτάζω μπροστά μου. 	<ul style="list-style-type: none"> Μένω ένα βήμα πίσω από τον μπροστινό μου και του αφήνω άνεση χώρου. 	<ul style="list-style-type: none"> Κλείνω καλά τις βρύσες. Πατώ δύο φορές το σαπούνι και κόβω ένα μικρό κομμάτι χαρτί.

Πίνακας 1: Παράδειγμα πίνακα αξιών

Παράδειγμα συνοπτικού πίνακα αξιών (Χώρος: Τάξη)

<p style="text-align: center;">ΣΕΒΑΣΜΟΣ</p>	<p>Είμαι ενεργός/η ακροατής/τρια</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Κοιτώ τον/την ομιλητή/τρια στα μάτια. 2. Έχω το σώμα μου στραμμένο προς τον/την ομιλητή/τρια. 3. Ακούω προσεκτικά και θυμάμαι τα σημαντικά. 4. Κουνώ το κεφάλι μου καταφατικά όταν συμφωνώ. 5. Παίρνω τον λόγο για να κάνω απορίες. 6. Περιμένω να τελειώσει ο/η ομιλητής/τρια για να μιλήσω. 	
<p style="text-align: center;">ΥΠΕΥΘΥΝΟΤΗΤΑ</p>	<p>Ακολουθώ οδηγίες</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Σταματώ αμέσως ό,τι κάνω. 2. Βλέπω τον/την εκπαιδευτικό. 3. Κουνώ το κεφάλι μου καταφατικά. 4. Σηκώνω το χέρι μου όταν θέλω να ρωτήσω κάτι. 5. Εκτελώ αμέσως την οδηγία. 	
<p style="text-align: center;">ΑΣΦΑΛΕΙΑ</p>	<p>Βρίσκομαι στη θέση μου</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Έχω την καρέκλα μου με τα 4 πόδια σταθερή στο πάτωμα. 2. Κάθομαι στην καρέκλα με ίσια την πλάτη μου, κοντά στο θρανίο. 3. Έχω τα πόδια στο πάτωμα και τα χέρια στον εαυτό μου. 4. Αγγίζω μόνο τα δικά μου αντικείμενα. 	

Πίνακας 2: Παράδειγμα συνοπτικού πίνακα αξιών

Εκτός από συνολικά 3-4 συμπεριφορές, οι σχολικές μονάδες επιλέγουν 1 ή 2 ρουτίνες, οι οποίες διδάσκονται στους μαθητές και οι οποίες ζητούνται να αυτοματοποιηθούν. Οι ρουτίνες αφορούν διαδικαστικές αυτοματοποιημένες συμπεριφορές στο πλαίσιο κάποιου συγκεκριμένου κοινωνικού πλαισίου. Παραδείγματα ρουτινών αποτελούν τα ακόλουθα:

- Μετακίνηση στη γραμμή
- Ανταπόκριση στο σήμα προσοχής
- Αποχώρηση από την αίθουσα.

Για την επιλογή των αναμενόμενων συμπεριφορών λήφθηκαν υπόψη οι ανάγκες της κάθε σχολικής μονάδας, οι υφιστάμενες συνθήκες και η επιθυμητή μελλοντική κατάσταση. Επίσης, εισακούστηκαν οι απόψεις όλου του προσωπικού και το περιεχόμενο του πίνακα αξιών αποφασίζεται σε συνεργασία με όλο το προσωπικό. Τονίζεται επίσης ότι οι αναμενόμενες συμπεριφορές που αποφασίζονται διατυπώνονται με συγκεκριμένο τρόπο, ώστε οι μαθητές να είναι σε θέση να τις εφαρμόσουν και να επιβραβεύονται. Συγκεκριμένα, οι συμπεριφορές πρέπει να είναι παρατηρήσιμες, μετρήσιμες, θετικά διατυπωμένες, κατανοητές από όλους και απλές.

4. Διδασκαλία κοινωνικών δεξιοτήτων και ρουτινών

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, το σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς στηρίζεται στη διδακτική προσέγγιση των κοινωνικών δεξιοτήτων. Τα προβλήματα συμπεριφοράς προκύπτουν λόγω ελλείψεων στην εξάσκηση κοινωνικών δεξιοτήτων, λόγω του ότι οι δεξιότητες δεν διδάσκονται μέσα σε δομημένο πλαίσιο και ίσως δεν ενθαρρύνονται και δεν αναγνωρίζονται συστηματικά. Η λογική διδασκαλίας έγκειται στο γεγονός ότι η κοινωνική συμπεριφορά μαθαίνεται όπως ακριβώς γίνεται και με τις γνωστικές ικανότητες. Όπως όταν διδάσκουμε ένα μαθητή για να κατανοήσει μια έννοια (π.χ. των Μαθηματικών), με τον ίδιο τρόπο διδάσκουμε και έναν/μία μαθητή/τρια για να επιδείξει μια συγκεκριμένη κοινωνική συμπεριφορά.

Αρχικά, η κάθε σχολική μονάδα αναπτύσσει ένα πρόγραμμα διδασκαλίας για το πρώτο σχολικό έτος, ούτως ώστε να διασφαλιστεί ότι οι κοινωνικές δεξιότητες (3-4) και οι ρουτίνες (1-2) θα διδαχθούν σε όλα τα τμήματα από όλους τους εκπαιδευτικούς. Διδάσκοντας τις ίδιες συμπεριφορές σε όλο το σχολείο, αναπτύσσεται ένας κοινός κώδικας συμπεριφοράς, ο οποίος βοηθά στην απρόβλεπτη επιβράβευση από οποιοδήποτε εκπαιδευτικό σε οποιοδήποτε μαθητή.

Για καθοδήγηση της διδασκαλίας αναπτύχθηκαν σχέδια μαθήματος, τα οποία περιλαμβάνουν οδηγίες για τον εκπαιδευτικό καθώς και τα βήματα εφαρμογής (διαδικασίες) της κάθε συμπεριφοράς από τους

μαθητές. Η πορεία διδασκαλίας κοινωνικών δεξιοτήτων είναι συγκεκριμένη και είναι σημαντικό να τηρούνται όλα τα στάδιά της. Συγκεκριμένα, ο/η εκπαιδευτικός:

1. Αναφέρει την κοινωνική δεξιότητα
2. Εξηγεί την αναγκαιότητα διδασκαλίας της συμπεριφοράς (συζητάει από κοινό με τους μαθητές για τη λογική και την κοινωνική χρησιμότητα της αναμενόμενης συμπεριφοράς)
3. Παρουσιάζει και δείχνει την κοινωνική συμπεριφορά (δείχνει τα βήματά της με τη βοήθεια παρουσίασης PowerPoint, εικόνων και εποπτικών). Για συμπεριφορές εκτός τάξης, το μάθημα γίνεται στον συγκεκριμένο χώρο.
4. Παρουσιάζει σενάρια με παραδείγματα και αντιπαραδείγματα (συζητούμε με τα παιδιά παραδείγματα και αντιπαραδείγματα του κανόνα και γίνεται διόρθωση των αντιπαραδειγμάτων). Ποτέ δεν βάζουμε τα παιδιά να υποδυθούν τα αντιπαραδείγματα.
5. Γίνεται υπόδυση ρόλων (παιδιά μεταξύ τους και παιδιά μαζί τον/την εκπαιδευτικό)
6. Το μάθημα ολοκληρώνεται με αξιολόγηση (συγκεκριμένος λεκτικός έπαινος και διορθωτική ανατροφοδότηση)
7. Προγραμματίζεται γενίκευση της συμπεριφοράς (παρέχονται υπενθυμίσεις, ενεργός επίβλεψη, θετική ανατροφοδότηση και επαναδιδασκαλία κατά τη διάρκεια της μέρας)

Σχήμα 3: Πορεία διδασκαλίας κοινωνικών συμπεριφορών

Για την καλύτερη δυνατή υιοθέτηση των συμπεριφορών από τους μαθητές, οι εκπαιδευτικοί ενθαρρύνονται να προβαίνουν καθημερινά σε υπενθυμίσεις, ενεργό επίβλεψη και συχνή παροχή συγκεκριμένου λεκτικού επαίνου. Επίσης, τα σχέδια μαθήματος συνοδεύονται από βοηθητικό υλικό,

όπως παρουσιάσεις, εποπτικό υλικό, αφίσες ή βίντεο όπου είναι δυνατόν, το οποίο ετοιμάζεται από την ομάδα-πυρήνα με τη βοήθεια του/της εξωτερικού/ής συνεργάτη/ιδας. Οι εκπαιδευτικοί προμηθεύονται έγκαιρα με το υλικό διδασκαλίας από την ομάδα-πυρήνα στην οποία και απευθύνονται για οποιαδήποτε βοήθεια. Πιο κάτω παρουσιάζεται ένα παράδειγμα σχεδίου μαθήματος για μία κοινωνική δεξιότητα, καθώς και παραδείγματα εποπτικών.

Παράδειγμα σχεδίου μαθήματος για κοινωνική δεξιότητα ενεργού ακροατή

Πλαίσιο Μαθήματος	
Αξία:	Σεβασμός
Χώρος:	Τάξη
Κοινωνική Δεξιότητα (ή Διαδικασία/ Ρουτίνα):	<p>«Είμαι ενεργός ακροατής» Το παιδί: Να ονομάζει τα βασικά βήματα της κοινωνικής δεξιότητας: «είμαι ενεργός ακροατής» στην τάξη:</p> <ol style="list-style-type: none"> i. Βλέπω τον ομιλητή. ii. Έχω το στόμα μου κλειστό. iii. Έχω τα πόδια και τα χέρια κοντά στο σώμα μου. iv. Σκέφτομαι αυτά που λέει ο ομιλητής. v. Περιμένω να τελειώσει για να μιλήσω. <p>Να εκτελεί τα βασικά βήματα της κοινωνικής δεξιότητας</p>
Υλικά:	παρουσίαση σε PowerPoint, κάρτες ενεργούς απόκρισης (προαιρετικές) [(καρτέλα με το πράσινο ✓, καρτέλα με το κόκκινο X)]
Αξιολόγηση:	Ο εκπαιδευτικός εφαρμόζει στρατηγικές γενίκευσης για να ενθαρρύνει τη διατήρηση της δεξιότητας <u>κατά τη διάρκεια της μέρας</u> σε διαφορετικούς σχολικούς χώρους με διαφορετικά άτομα και σε διαφορετικές διδακτικές περιόδους.
Διάρκεια διδασκαλίας:	40 λεπτά
Πορεία Διδασκαλίας	
Αφόρμηση: (αναφέρω στον μαθητή την κοινωνική δεξιότητα)	Ονομάζω τον κανόνα στους μαθητές. «Σήμερα θα μάθουμε πώς να είμαστε ενεργοί ακροατές στο μάθημα».
Λογική και αναγκαιότητα: (συζητώ από κοινού με τα παιδιά για τη λογική και την κοινωνική χρησιμότητα της δεξιότητας)	<p>Συζητώ από κοινού με τους μαθητές τη λογική και την κοινωνική χρησιμότητα της αναμενόμενης συμπεριφοράς.</p> <p>«Όλοι στο σχολείο ενδιαφέρονται για εσάς και θέλουν να προοδεύσετε στη μάθησή σας. Γι' αυτό θέλουμε να ακούτε προσεκτικά στο μάθημα, ώστε να καταλαβαίνετε όσο το δυνατό περισσότερο από αυτά που σας λένε οι δάσκαλοι και συμμαθητές σας στην τάξη».</p>

	<p>«Όταν είμαστε ενεργοί ακροατές δείχνουμε σεβασμό στο μάθημα. Τι νομίζετε ότι κερδίζουμε αν είμαστε ενεργοί ακροατές στο μάθημα;»</p> <p>«Τι χάνουμε όταν δεν είμαστε ενεργοί ακροατές στο μάθημα;»</p> <p>Παρέχω άμεση, συγκεκριμένη θετική ανατροφοδότηση στις απαντήσεις των μαθητών</p>
<p>Μοντελοποίηση: (δείχνω τα βήματα μέσω εποπτικού και δια ζώσης)</p>	<p><u>1.</u> ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΩ τα βήματα του κανόνα μέσω παρουσίασης στο πρόγραμμα PowerPoint.</p> <p>Στην παρουσίαση συμπεριλαμβάνονται με απλό και εποπτικοποιημένο τρόπο τα βήματα για να είμαστε καλοί ακροατές.</p> <p><u>2.</u> Συζητούμε με τους μαθητές παραδείγματα και αντιπαραδείγματα της επιθυμητής συμπεριφοράς.</p> <p>Παρέχω άμεση, συγκεκριμένη θετική ανατροφοδότηση στις απαντήσεις των μαθητών.</p>
<p>Καθοδηγημένη εξάσκηση: (παρουσιάζω 3-4 σενάρια με παραδείγματα και αντιπαραδείγματα της δεξιότητας μέσω βίντεο και δια ζώσης. Οι λανθασμένες συμπεριφορές πάντοτε παρουσιάζονται από τον εκπαιδευτικό και διορθώνονται από παιδιά.)</p>	<p><u>3.</u> Παρουσιάζω 2 δύο φιλμάκια (ένα παράδειγμα και ένα αντιπαραδείγμα του κανόνα) για αναγνώριση/κατανόηση των βημάτων της συμπεριφοράς. Ζητώ από τα παιδιά να αναγνωρίσουν τι έκανε το παιδί σε κάθε σενάριο.</p> <p>Δηλαδή, στο σενάριο-παράδειγμα ζητάμε από τα παιδιά να αναγνωρίσουν και να αναφέρουν τα βήματα της επιθυμητής συμπεριφοράς. Στο σενάριο-αντιπαραδείγμα, τα παιδιά αναφέρουν την προβληματική συμπεριφορά και ο εκπαιδευτικός καθοδηγεί τα παιδιά να εντοπίσουν ποιο βήμα δεν έγινε σωστά και τι έπρεπε το παιδί να κάνει.</p> <p><u>4.</u> ΕΦΑΡΜΟΖΩ τα βήματα του κανόνα <u>εξηγώντας μεγαλόφωνα</u> το κάθε βήμα καθώς οι μαθητές παρακολουθούν. Δηλαδή, υποδύομαι τον μαθητή, ΔΕΙΧΝΟΝΤΑΣ και ΛΕΓΟΝΤΑΣ τι κάνω.</p> <p><u>5.</u> ΚΑΝΟΥΜΕ ΕΞΑΣΚΗΣΗ τα βήματα του κανόνα. Οι μαθητές υποδύονται τα βήματα συμπεριφοράς. Ο εκπαιδευτικός δείχνει το/τα αντιπαραδείγμα/τα και τα παιδιά διορθώνουν</p> <p>Παρέχω άμεση, συγκεκριμένη θετική ανατροφοδότηση στις απαντήσεις των μαθητών.</p>

<p>Ανεξάρτητη εξάσκηση: (παρουσιάζονται κι άλλα σενάρια. Γίνεται υπόδυση ρόλων μεταξύ μαθητών και μαθητών-εκπαιδευτικού)</p>	<p>Ανακεφαλαιώνω μαζί με τους μαθητές τα βήματα της επιθυμητής συμπεριφοράς.</p> <p>«Σήμερα έχουμε μάθει πώς να δείχνουμε σεβασμό στο μάθημα, ακούγοντας τον ομιλητή. Ας διαβάσουμε μαζί τα βήματα που χρειάζεται να ακολουθείτε για να σηκώνετε το χέρι στο μάθημα» (προβάλλουμε τη διαφάνεια της παρουσίασης με τα βήματα στα παιδιά και διαβάζουμε όλοι μαζί).</p> <p><u>Αυτά θα κοιτάζω σήμερα κατά της διάρκειας της μέρας.</u></p>	
<p>Γενίκευση και διατήρηση: (παρέχω ευκαιρίες για κατά τη διάρκεια της μέρας για διατήρηση της δεξιότητας μέσω υπενθυμίσεων, ενεργούς επίβλεψης και θετικής ανατροφοδότησης)</p>	<p>Υπενθυμίσεις (Προβλέπω σε ποια δραστηριότητα τα παιδιά θα δυσκολευτούν να εφαρμόσουν τη δεξιότητα και υπενθυμίζω τα βήματά της)</p>	<p>«Παιδιά, σε 5 λεπτά θα πάμε στο θέατρο για να ακούσουμε τον διευθυντή. Υπενθυμίζω τι σημαίνει να είμαι ενεργός ακροατής.»</p> <p>Καθώς υπενθυμίζω στα παιδιά τον κανόνα, μπορώ να δείξω το εποπτικό μέσο που παρουσιάζει τα βήματα της συμπεριφοράς.</p>
	<p>Ενεργός Επίβλεψη (αφού δώσω υπενθύμιση κατά τη διάρκεια του μαθήματος κινούμαι ανάμεσα στα παιδιά, ακούω και παρακολουθώ προσεκτικά, κρατώ οπτική επαφή μαζί τους και αλληλεπιδρώ θετικά)</p>	<p>Μόλις δοθούν οι οδηγίες προς τα παιδιά, ο εκπαιδευτικός παρακολουθεί, κοιτάζει προσεκτικά πώς κινούνται τα παιδιά και δίνει θετική και άμεση ανατροφοδότηση.</p>
	<p>Ανατροφοδότηση (παρέχω θετική συγκεκριμένη ανατροφοδότηση λεκτική και μη λεκτική. Όταν τα παιδιά κάνουν λάθη, παρέχω άμεση διορθωτική ανατροφοδότηση)</p>	<p>«Σ' ευχαριστώ Νίκη που είσαι ενεργή ακροάτρια στην ομάδα σου. Καθώς μιλούσε ο συμμαθητής σου είχες φωνή στο 0. Αυτό δείχνει σεβασμό».</p> <p>«Πέτρο, χαίρομαι που είσαι ενεργός ακροατής στο μάθημα. Περίμενες να τελειώσω τις οδηγίες και μετά να απαντήσεις στις ερωτήσεις. Έτσι δείχνεις σεβασμό».</p> <p>Ο εκπαιδευτικός παρέχει μη λεκτική ανατροφοδότηση όπως ελαφρύ χτύπημα στην πλάτη, χειρονομία ή χαμόγελο προς το παιδί.</p>
<p>Επαναδιδασκαλία: (παρέχω επιπρόσθετες ευκαιρίες για επαναδιδασκαλία της δεξιότητας κατά τη διάρκεια της μέρας. ΔΕΙΧΝΩ και ζητώ να κάνουν ΕΞΑΣΚΗΣΗ μέσω υπενθυμίσεων, ενεργούς επίβλεψης και θετικής ανατροφοδότησης)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ζητώ από τα παιδιά να μου δώσουν παραδείγματα για το πώς είμαι ενεργός ακροατής στην τάξη» • Παρουσιάζω 2-3 σενάρια στα παιδιά και κάνουμε υπόδυση ρόλων. Τα αντιπαραδείγματα τα κάνει ο εκπαιδευτικός και δίνει την ευκαιρία 	

	<p>να κάνουν εξάσκηση τη σωστή συμπεριφορά διορθώνοντας το αντιπαράδειγμα.</p> <p>Αναφέρω στα παιδιά περιπτώσεις παιδιών που έδειξαν τη συγκεκριμένη συμπεριφορά και πώς τους βοήθησε να οδηγηθούν σε θετικό αποτέλεσμα (π.χ., ο Γιώργος ήταν ενεργός ακροατής όταν η δασκάλα διάβαζε το κείμενο στα ελληνικά).</p>
--	---

Παράδειγμα εποπτικού υλικού κοινωνικής δεξιότητας και ρουτίνας

ΡΟΥΤΙΝΑ 2 – ΚΙΝΗΣΗ ΕΞΩ

Σινιάλο: Κουδούνι

1. Συγκρίζω τα βιβλία μου και ό,τι άλλο δε θα χρειαστώ μετά.

2. Παίρνω φαγητό, νερό και χρήματα.

3. Βγαίνω από την αίθουσα και παραμένω έξω.

Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του έργου «Ολοκληρωτική Παιδαγωγική Προσέγγιση στην Αγωγή και στην Κοινωνική Συμπεριφορά των Παιδιών με Ειδικές Ανάγκες» που συγχρηματοδοτείται από τον Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) και τον Ελληνικό Κρατικό Προϋπολογισμό. Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» της Πράξης «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

ΑΞΙΑ: ΣΕΒΑΣΜΟΣ ΧΩΡΟΣ: ΤΑΞΗ

ΕΙΜΑΙ ΕΝΕΡΓΟΣ ΑΚΡΟΑΤΗΣ/ΤΡΙΑ

1 Κοιτώ τον ομιλητή στα μάτια.

2 Έχω το σώμα μου στραμμένο προς τον ομιλητή.

3 Ακούω προσεκτικά και θυμάμαι τα σημαντικά.

4 Κουνώ το κεφάλι μου καταφατικά όταν συμφωνώ.

5 Παίρνω τον λόγο για να κάνω απορίες.

6 Περιμένω να τελειώσει ο ομιλητής για να μιλήσω.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the author, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein. Project Number: 606667-EPP-1-2018-2-CY-EPPKA3-PI-POLICY

5. Αναγνώριση και ενθάρρυνση αναμενόμενης συμπεριφοράς

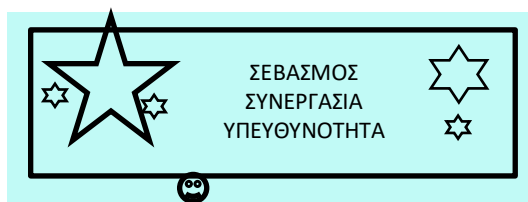
Αναπόσπαστο μέρος του συστήματος προώθησης θετικής συμπεριφοράς αποτελεί η θετική ανταπόκριση και αναγνώριση των αναμενόμενων συμπεριφορών από όλο το προσωπικό τους σχολείου (διεύθυνση, εκπαιδευτικοί, βοηθητικό προσωπικό). Για αυτό τον σκοπό, η κάθε σχολική μονάδα δημιουργεί ένα κοινό σύστημα επιβράβευσης σε ατομικό και πολλές φορές σε ομαδικό επίπεδο, το οποίο λειτουργεί σαν ένα σύστημα εξωτερικών κινήτρων για τους μαθητές. Τα συστήματα επιβράβευσης προωθούν την γρήγορη εκμάθηση και αυτοματοποίηση θετικών συμπεριφορών, στις οποίες δίνεται έμφαση. Λειτουργούν ως θετική ανατροφοδότηση και ο ρόλος τους είναι ρυθμιστικός για την συμπεριφορά των μαθητών. Ο

τρόπος λειτουργίας και οι ενισχυτές του συστήματος αποφασίζονται από κοινού με τους μαθητές και το διδακτικό προσωπικό για τη μέγιστη δέσμευσή τους σε αυτό. Η συστηματικότητα και η συνέπεια στην ενθάρρυνση και διατήρηση θετικής συμπεριφοράς συμβάλλει στη δημιουργία ενός κοινού κώδικα συμπεριφοράς και επιβράβευσης αυτής.

Ατομικό Επίπεδο:

- Η ατομική επιθυμητή συμπεριφορά ενισχύεται με **επιβραβεύσεις** (π.χ. κουπόνια) που δίνονται στον/στη μαθητή/τρια από οποιοδήποτε μέλος του προσωπικού του σχολείου.
- Τα κουπόνια χρησιμοποιούνται ως επιβράβευση των θετικών (κοινωνικών) συμπεριφορών που σχετίζονται με τις **αξίες** που έχει αποφασίσει το σχολείο και οι μαθητές έχουν ήδη διδαχθεί.
- Προτείνεται ο κάθε μαθητής να έχει τον ατομικό του **φάκελο**, στον οποίο να τοποθετεί τα **κουπόνια** του ή οποιοδήποτε άλλο είδος ατομικής επιβράβευσης επιλέξουμε.
- Προτείνεται η εξαργύρωση να λαμβάνει χώρα σε διάστημα δύο βδομάδων. Για παράδειγμα, κάθε δεύτερη Παρασκευή, οι μαθητές μπορούν να επιλέξουν να **εξαργυρώσει** τα **κουπόνια** τους με κάτι από τον κατάλογο.

Παράδειγμα ατομικής επιβράβευσης:

Προσοχή

- Η χρήση των **κουπονιών** (μη-λεκτική επιβράβευση) συνοδεύεται πάντα με θετική **συγκεκριμένη λεκτική** ανατροφοδότηση (π.χ. Κατερίνα, μπράβο που ήρθες γρήγορα και ήσυχα στην τάξη. Για την υπευθυνότητά σου παίρνεις ένα **κουπόνι**)
- Δίνεται **έμφαση στις θετικές συμπεριφορές** αντί στις αρνητικές τηρώντας τον **κανόνα 4 προς 1**. Δηλαδή για κάθε **διορθωτική ανατροφοδότηση** που δίνεται στο/η μαθητή/τρια για μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά, είναι απαραίτητο να δίνονται τέσσερα θετικά σχόλια αναγνωρίζοντας επιθυμητές συμπεριφορές του.
- Το σύστημα επιβράβευσης **ΔΕΝ μπορεί** να μετατραπεί σε «**σύστημα ποινών**». Τα κουπόνια που μαζεύουν τα παιδιά δεν πρέπει να αφαιρούνται ως «τιμωρία» για μια ανεπιθύμητη συμπεριφορά. **Η ανεπιθύμητη συμπεριφορά διορθώνεται, δεν τιμωρείται.**

Εξαργύρωση:

- ✓ Η εξαργύρωση των *κουπονιών* θα μπορούσε να γίνεται κάθε δεύτερη βδομάδα με την επίβλεψη του/της υπεύθυνου/ης εκπαιδευτικού του τμήματος.
- ✓ Ο/η υπεύθυνος/η εκπαιδευτικός καταγράφει ποιοι/ες μαθητές/τριες εξαργύρωσαν τα *κουπόνια* τους, ποιον ενισχυτή έχουν επιλέξει και μαζεύει τα *κουπόνια* τους.
- ✓ Οι μαθητές μπορούν να εξαργυρώσουν τα *κουπόνια* τους αν έχουν μαζέψει τουλάχιστον 10, μέσα στο διάστημα των δύο εβδομάδων. Όσοι/όσες δεν έχουν συμπληρώσει τα δέκα (10) *κουπόνια*, περιμένουν μέχρι να μαζέψουν περισσότερα για να είναι σε θέση να τα εξαργυρώσουν.

Ομαδικό Επίπεδο:

Με παρόμοιο τρόπο εφαρμόζεται και το σύστημα επιβράβευσης στο ομαδικό επίπεδο:

- Η ομαδική επιθυμητή συμπεριφορά επιβραβεύεται με **ενισχυτές** (π.χ. tokens/μάρκες) που δίνονται στο τμήμα από οποιοδήποτε μέλος του προσωπικού του σχολείου.
- Οι μάρκες χρησιμοποιούνται ως επιβράβευση θετικών συμπεριφορών που σχετίζονται με τις **αξίες και συμπεριφορές** που έχει αποφασίσει το σχολείο και οι μαθητές έχουν ήδη διδαχθεί.
- Οι *μάρκες* δίνονται στον πρόεδρο του τμήματος, ο οποίος έχει την ευθύνη φύλαξης τους μαζί με το μαθητικό συμβούλιο π.χ. σε πλαστικό βαζάκι. Η απόφαση για τη φύλαξη του δοχείου γίνεται με την επίβλεψη του/της υπεύθυνου/ης εκπαιδευτικού του τμήματος.

Προσοχή

Η επιβράβευση με *μάρκες* συνοδεύεται πάντα με λεκτική επιβράβευση εξηγώντας συγκεκριμένα τη συμπεριφορά που επιδεικνύεται (π.χ. σας δίνω τη μάρκα για την υπευθυνότητα που δείχνετε να έρχεστε όλοι γρήγορα και ήσυχα στην τάξη).

Εξαργύρωση:

- ✓ Όταν η τάξη φτάσει τον προκαθορισμένο αριθμόν μαρκών για δυνατότητα εξαργύρωσης, τότε επιλέγεται η επιβράβευση δημοκρατικά από τον κατάλογο ομαδικών ενισχυτών-επιβραβεύσεων.

Παράδειγμα ομαδικής επιβράβευσης:

«Δεν έχω εργαστεί με κάποιο σχολείο, το οποίο να μπορεί να δίνει αρκετή ανατροφοδότηση στους μαθητές για να διατηρήσουν τις επιθυμητές κοινωνικές συμπεριφορές, χωρίς τη χρήση κάποιου υλικού ενισχυτή. Οι υλικοί ενισχυτές βοηθούν τους εκπαιδευτικούς να θυμούνται να ενισχύουν θετικά τους μαθητές» (Timothy J. Lewis, 2002).

Οι υλικοί ενισχυτές δεν προσφέρονται ως δωροδοκία, αφού εξ ορισμού η δωροδοκία προσφέρεται για να πείσει ένα άτομο να δράσει προς όφελος κάποιου άλλου, συνήθως με ένα παράνομο και ανέντιμο τρόπο ΚΑΙ ΠΡΙΝ από την εμφάνιση της συμπεριφοράς. Οι υλικοί ενισχυτές προσφέρονται ως επιβράβευση, αφού τα παιδιά έχουν επιδείξει τις επιθυμητές συμπεριφορές (Tier 1 Team Workbook, 2018-2019, Missouri Department of Elementary and Secondary Education)

Συγκεκριμένος Λεκτικός Έπαινος

Κάθε παροχή οποιουδήποτε ενισχυτή είτε σε ατομικό ή ομαδικό επίπεδο, πρέπει **πάντα** να συνοδεύεται με συγκεκριμένο λεκτικό έπαινο (ΣΛΕ). Ο ΣΛΕ αποτελεί μια αποδεδειγμένα αποτελεσματική πρακτική ανατροφοδότησης, η οποία προωθεί το θετικό κλίμα και την ενδυνάμωση της σχέσης μεταξύ εκπαιδευτικού και μαθητή/τριας. Το άτομο που επιθυμεί να επιβραβεύσει κάποιο μαθητή ή μια τάξη για μια συγκεκριμένη συμπεριφορά, προτείνεται να κάνει χρήση δηλώσεων, προφορικά ή γραπτά, που να διευκρινίζουν σε ποιον/ποια απευθύνεται, ποια συμπεριφορά επιβραβεύεται και πώς αυτή συνδέεται με τις αξίες του σχολείου. Ο ΣΛΕ πρέπει να εφαρμόζεται άμεσα μόλις ο/η μαθητής/τρια επιδείξει μια αναμενόμενη συμπεριφορά, συχνά και απρόβλεπτα. Πιο κάτω δίνεται ένα παράδειγμα ΣΛΕ σε σύγκριση με μια γενική θετική ανατροφοδότηση.

Παράδειγμα θετικής ανατροφοδότησης	
ΣΛΕ	«Ελένη, σε ευχαριστώ που διατηρείς το επίπεδο φωνής σου στο 0. Αυτό σημαίνει να είναι καλή ακροάτρια και δείχνει σεβασμό!» Άτομο, συμπεριφορά, αξία
Γενική	«Μπράβο παιδιά, κάνατε εξαιρετική δουλειά!»

Μια από τις προκλήσεις της στρατηγικής του συγκεκριμένου λεκτικού επαίνου είναι ότι κάποιοι μαθητές ενδέχεται να μην ανταποκρίνονται ικανοποιητικά στη στρατηγική και ενδεχομένως να χρειάζονται επιπρόσθετη αναγνώριση. Για αυτό τον σκοπό, είναι θεμιτό ο ΣΛΕ να συνοδεύεται και από μιας άλλης μορφής υλικής ή κοινωνικής ενίσχυσης για τον/τη μαθητή/τρια ή την τάξη. Επίσης, υπάρχουν μαθητές που δεν αρέσκονται στο να επαινούνται δημόσια. Επομένως, ο/η εκπαιδευτικός θα πρέπει να είναι σε ετοιμότητα να διακρίνει ποιοι είναι αυτοί/ές οι μαθητές/τριες και σε αυτές τις περιπτώσεις να παρέχεται συγκεκριμένο λεκτικό έπαινο κατ'ιδίαν.

Αναλογία 4 προς 1

Τα οφέλη της παροχής θετικής ανατροφοδότησης είναι σημαντικά, για αυτό και οι ερευνητές προτείνουν την αναλογία 4:1. Αυτό σημαίνει ότι για κάθε μία διορθωτική ανατροφοδότηση πρέπει να δίνουμε τέσσερις θετικούς λεκτικούς επαίνους. Η διατήρηση αυτής της αναλογίας είναι πολύ σημαντική αν αναλογιστούμε ότι ο ΣΛΕ αποτελεί ένα από τα πιο χρήσιμα εργαλεία των εκπαιδευτικών. Για να επιτευχθεί αυτή η αναλογία χρειάζεται εξάσκηση. Πιο κάτω αναφέρονται κάποιες εισηγήσεις ατομικής εξάσκησης ή σε συνεργασία με συναδέλφους:

- α) Συνδετηράκια: για κάθε θετική ανατροφοδότηση βάζω ένα συνδετηράκι στη δεξιά τσέπη
- β) Μετρητής: χρησιμοποιώ τον μετρητή που είναι διαθέσιμος στο σχολείο για να μετρήσω τους ΣΛΕ που δίνω
- γ) Ηχογράφιση: Ηχογραφώ το μάθημα μου και καταγράφω εκ των υστέρων τον αριθμό των ΣΛΕ και διορθωτικών ανατροφοδοτήσεων που έδωσα
- δ) Παρακολούθηση από συνάδελφο: Καλώ κάποιον συνάδελφο να έρθει στην τάξη μου και να συμπληρώσει το έντυπο παρατήρησης διδασκαλίας για γενικές και συγκεκριμένες, θετικές και

διορθωτικές ανατροφοδοτήσεις. Παρατηρώ την επίδοσή μου και βελτιώνομαι μέχρι να φτάσω την επιθυμητή αναλογία.

Ένας άλλος τρόπος αύξησης της συχνότητας θετικής ανατροφοδότησης στο περιβάλλον του σχολείου είναι η εμπλοκή των μαθητών. Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να οργανώσουν δραστηριότητες στις οποίες οι μαθητές να εντοπίζουν συμπεριφορές και να κάνουν θετικές αναφορές στους συμμαθητές τους ή στην τάξη τους. Για παράδειγμα, ο εκπαιδευτικός μπορεί να επιλέγει έναν μαθητή κάθε μέρα προς παρατήρηση από τους υπόλοιπους μαθητές, επικεντρωνόμενοι στις θετικές συμπεριφορές που επιδεικνύει. Επίσης, μπορεί να καθοριστεί ένας στόχος (αριθμός θετικών συμπεριφορών), στον οποίο όταν φτάσει ένας/μία μαθητής/τρια να επιβραβεύεται.

6. Κοινή αντιμετώπιση συμπεριφορών

Το έργο SWPBS στηρίζεται στη προώθηση θετικής συμπεριφοράς και στην πρόληψη προβλημάτων συμπεριφοράς μέσω της διδασκαλίας. Εντούτοις, πρέπει να είμαστε έτοιμοι να αποδεχτούμε ότι πιθανόν τα προβλήματα συμπεριφοράς να συνεχίσουν να υπάρχουν και η διαχείρισή τους αποτελεί σημαντικό καθήκον της κάθε σχολικής μονάδας. Για την αποτελεσματική διαχείριση των ανεπιθύμητων συμπεριφορών, η κάθε σχολική μονάδα αναπτύσσει μια κοινή προσέγγιση στην αντιμετώπισή τους. Αυτή περιλαμβάνει κοινή ορολογία στη διάγνωση των προβλημάτων συμπεριφοράς και κοινή πορεία στην αντιμετώπισή τους. Είναι σημαντικό να τονιστεί το γεγονός ότι στο πλαίσιο του έργου SWPBS δίνεται έμφαση στην πρόληψη και στη διαχείριση των ήπιων προβλημάτων συμπεριφοράς κατά τον πρώτο χρόνο εφαρμογής της προσέγγισης.

Αρχικά, όλοι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουμε ότι η παραδοσιακή αντιμετώπιση επιβολής τιμωριών δεν καταστέλλει την ανεπιθύμητη συμπεριφορά παρά μόνο το σύμπτωμα (Επιφανειακός Χειρισμός / Μέθοδος «τσιρότο»), προάγουν τον εκφοβισμό και προωθούν αρνητικές μορφές κοινωνικής αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας. Επίσης, πολλές φορές η τιμωρητική προσέγγιση που στοχεύει στη μείωση της εμφάνισης της προβληματικής συμπεριφοράς, λειτουργεί ως ενισχυτικός παράγοντας, ο οποίος είτε αυξάνει τη συχνότητα ή κλιμακώνει την ανεπιθύμητη κοινωνική συμπεριφορά. Επιπρόσθετα, αντιλαμβανόμαστε ότι οι πιο συχνόι λόγοι εκδήλωσης ανεπιθύμητων συμπεριφορών ενδέχεται να είναι

το γεγονός ότι οι μαθητές δεν γνωρίζουν πότε ή πως αναμένεται από αυτούς να προβούν σε συγκεκριμένες συμπεριφορές. Επομένως, οι ανεπιθύμητες συμπεριφορές πρέπει να προσεγγίζονται ως ευκαιρίες μάθησης και επαναδιδασκαλίας των αναμενόμενων συμπεριφορών.

Ορισμοί προβληματικών συμπεριφορών

Οι προβληματικές συμπεριφορές ορίζονται οι συμπεριφορές που διακόπτουν τη μάθηση και επηρεάζουν αρνητικά το κλίμα της τάξης ή του σχολείου. Ανάλογα με την ένταση και τη σοβαρότητά τους διαχωρίζονται σε ήπιες και σοβαρές. Οι ήπιες προβληματικές συμπεριφορές διαχειρίζονται από τον/την εκπαιδευτικό και απαιτείται άμεση διορθωτική ανατροφοδότηση όταν εμφανιστούν. Όπως έχει αναφερθεί, ο/η εκπαιδευτικός εκμεταλλεύεται τη στιγμή και τη μετατρέπει σε ευκαιρία επαναδιδασκαλίας της αναμενόμενης συμπεριφοράς. Οι σοβαρές προβληματικές συμπεριφορές διαταράσσουν έντονα το σχολικό περιβάλλον και απειλούν τη σωματική ασφάλεια των μαθητών. Για αυτές τις συμπεριφορές χρειάζεται άμεση αντιμετώπιση από τη Διεύθυνση του σχολείου.

«Ακόμα και αν επιτελούμε όλα τα καθήκοντά μας άρτια, ως εκπαιδευτικοί και σχολική ,ονάδα, πάντοτε θα υπάρχουν περιστατικά ανεπιθύμητων συμπεριφορών».

Αναλυτικότερα, ο πιο κάτω πίνακας παρουσιάζει τις προβληματικές συμπεριφορές σε τέσσερα επίπεδα έντασης:

Ορισμός και αντιμετώπιση ανεπιθύμητων συμπεριφορών				
Κατηγορία	Ορισμός	Παράδειγμα	Στρατηγικές	Διαχείριση
Επίπεδο 1 (ασήμαντες)	Συμπεριφορές ήπιας μορφής και σύντομης διάρκειας που δεν αποτελούν εμπόδιο στη διδασκαλία και συνήθως αυτο-διορθώνονται.	<ul style="list-style-type: none"> ○ Κωλυσιεργία ○ Ονειροπόληση 	Έμμεσες: Εγγύτητα, Μη λεκτικό σήμα, Αγνώω-Προσοχή-Επιβράβευση	Εκπαιδευτικός
Επίπεδο 2 (ήπιες)	Συμπεριφορές που παραβιάζουν τους κανόνες, αλλά δεν επηρεάζουν σοβαρά τη μάθηση και διδασκαλία.	<ul style="list-style-type: none"> ○ Παιχνίδι με αντικείμενα ○ Δυνατή ένταση ομιλίας ○ Μιλάει χωρίς να πάρει τον λόγο 	Έμμεσες: Εγγύτητα, Μη λεκτικό σήμα, Αγνόηση-Προσοχή-Επιβράβευση Άμεσες: Επαναφορά, Επαναδιδασκαλία	Εκπαιδευτικός
Επίπεδο 3 (χρόνιες)	Συμπεριφορές που επαναλαμβάνονται και εμποδίζουν τη διδασκαλία και μάθηση, λόγω της αυξημένης συχνότητας και της ενδεχόμενης εμπλοκής της πλειοψηφίας της τάξης.	<ul style="list-style-type: none"> ○ Αντίδραση στις οδηγίες του εκπαιδευτικού ○ Μη συνεργασία στο μάθημα 	Άμεσες: Επαναφορά, Επαναδιδασκαλία, Παροχή επιλογών, Κατ'ιδίαν συνάντηση με παιδί	Στην αρχή από εκπαιδευτικό και μετά από τη Διεύθυνση του σχολείου

Επίπεδο 4 (σοβαρές)	Συμπεριφορές που αποτελούν απειλή για την ασφάλεια των άλλων ατόμων στο σχολείο και ο/η μαθητής/τρια δεν ανταποκρίνεται στη διδασκαλία ή επαναλαμβανόμενες χρόνιες συμπεριφορές	<ul style="list-style-type: none"> ○ Παράνομες συμπεριφορές ○ Φυσική βία ○ Ασέβεια και λεκτική βία 	<ul style="list-style-type: none"> α) Τηλεφωνική ενημέρωση γονέα β) Συνάντηση με γονέα γ) Ενημέρωση ψυχολόγου η) Ενημέρωση ΟΑΠ (Ομάδα Άμεσης Παρέμβασης Υπουργείου Παιδείας) και Ενέργειες που αποφασίζει το σχολείο 	Διεύθυνση του σχολείου

Γενικές οδηγίες διόρθωσης συμπεριφοράς

- Είμαστε συνεπείς (όλο το προσωπικό διαχειρίζεται τις περιπτώσεις με τον ίδιο τρόπο)
- Χρησιμοποιούμε τη λιγότερο παρεμβατική προσέγγιση
- Ακριβείς, αλλά και σύντομοι (ακριβείς ορισμοί συμπεριφοράς στους/στις μαθητές/μαθήτριες, ώστε να ξέρουν τι αναμένεται)
- Ήρεμη συνομιλία με τον/την μαθητή/μαθήτρια, που εμπνέει σεβασμό
- Επαναπροσδιορισμός προσοχής της τάξης.

Στρατηγικές διαχείρισης ήπιων προβληματικών συμπεριφορών

Η κάθε σχολική μονάδα είναι απαραίτητο να υιοθετήσει μια κοινή πορεία αντιμετώπισης των προβληματικών συμπεριφορών, χρησιμοποιώντας μια διδακτική προσέγγιση. Για αυτό τον λόγο, κάθε σχολική μονάδα δημιουργεί μια ιεραρχημένη πορεία αντιμετώπισης, την οποία καλούνται να ακολουθούν οι εκπαιδευτικοί με συνέπεια. Στο πλαίσιο του έργου SWPBS, οι εκπαιδευτικοί εξασκούνται περισσότερο τον πρώτο χρόνο στη διαχείριση ήπιων προβλημάτων συμπεριφοράς. Επίσης, ο/η εκπαιδευτικός αναμένεται να διακρίνει βάσει των ορισμών που θα αναπτύξει το σχολείο, αν προβληματική συμπεριφορά κατατάσσεται ως ήπια ή σοβαρή και στη συνέχεια να ακολουθήσει με σειρά συγκεκριμένες επιστημονικά τεκμηριωμένες στρατηγικές για την αντιμετώπισή τους.

Οι στρατηγικές χωρίζονται σε έμμεσες και άμεσες, ανάλογα με το είδος αλληλεπίδρασης του/της εκπαιδευτικού με τον/τη μαθητή/τρια. Οι **έμμεσες** στρατηγικές δεν απαιτούν κάποια λεκτική επικοινωνία με τον μαθητή και εφαρμόζονται πριν τις άμεσες στρατηγικές. Οι έμμεσες στρατηγικές που προτείνονται περιγράφονται πιο κάτω:

1. **Εγγύτητα:** Ο/η εκπαιδευτικός στέκεται ή κινείται σε συγκεκριμένο χώρο στην τάξη, ώστε να προάγει και να υπενθυμίσει τις αναμενόμενες συμπεριφορές, υποστηρίζοντας τους μαθητές με προβλήματα προσοχής.
2. **Μη λεκτικό σήμα:** Τεχνικές που δείχνουν ότι ο/η εκπαιδευτικός έχει εντοπίσει την προβληματική συμπεριφορά και είναι έτοιμος για παρέμβαση (π.χ. οπτική επαφή με μαθητή, κίνηση χεριού, επίδειξη εποπτικού, σήμα προσοχής κτλ.).
3. **Αγνώ-Προσοχή-Επιβράβευση:** Ο/η εκπαιδευτικός αγνοεί το πρόβλημα συμπεριφοράς, ενώ στρέφει την προσοχή του/της αλλού και επιβραβεύει μαθητές που επιδεικνύουν την

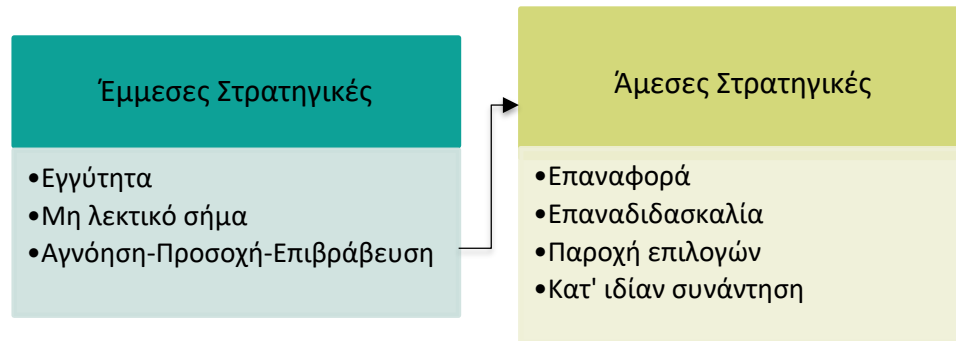
αναμενόμενη συμπεριφορά. Όταν ο/η μαθητής/τρια αντιληφθεί και υιοθετήσει την αναμενόμενη συμπεριφορά, ο εκπαιδευτικός τον/την επιβραβεύει άμεσα.

Οι **άμεσες** στρατηγικές απαιτούν άμεση και λεκτική αλληλεπίδραση του/της εκπαιδευτικού με τους μαθητές, εξηγώντας τι αναμένεται από αυτούς/αυτές. Ο/η εκπαιδευτικός καλείται να κάνει αναφορά στο περιεχόμενο του πίνακα αξιών, των αναμενόμενων συμπεριφορών και ρουτινών. Επίσης, χρησιμοποιούνται με τη σειρά που αναγράφονται πιο κάτω:

1. **Επαναφορά:** Ο/η εκπαιδευτικός απευθύνεται άμεσα στον μαθητή και με ουδέτερο τόνο φωνής κάνει μια σύντομη και ξεκάθαρη δήλωση, η οποία περιλαμβάνει τις αξίες και τις αναμενόμενες συμπεριφορές. Αμέσως μετά τη διόρθωση της συμπεριφοράς από τον/τη μαθητή/τρια, ο/η εκπαιδευτικός παρέχει ΣΛΕ (π.χ. Γιάννη, είναι στιγμή να επιδείξουμε σεβασμό και να ακούσουμε προσεκτικά τον ομιλητή).
2. **Επαναδιδασκαλία:** Ο/η εκπαιδευτικός εξηγεί και δείχνει την αναμενόμενη συμπεριφορά στον/στη μαθητή/τρια μέσω υπόδυσης ρόλων. Παριστάνει τον/τη μαθητή/τρια και τη συμπεριφορά που αναμένεται από αυτόν/αυτή, ενώ ο/η μαθητής/τρια υποδύεται τον/την εκπαιδευτικός. Όταν ο/η μαθητής/τρια διορθώσει τη συμπεριφορά του/της, ο/η εκπαιδευτικός παρέχει άμεσα ΣΛΕ.
3. **Παροχή επιλογών:** Ως αντίδραση στην ανεπιθύμητη συμπεριφορά του/της μαθητή/τριας, ο/η εκπαιδευτικός παρέχει δύο επιλογές (και όχι υπό τη μορφή απειλής):
 - α) Ο/η μαθητής/τρια να επιδείξει την επιθυμητή συμπεριφορά
 - β) Μια άλλη λιγότερο επιθυμητή επιλογή.

Παράδειγμα: Ιωάννα, μπορείς να εργαστείς ήσυχα με την ομάδα σου ή να λύσεις την άσκηση μόνη σου το διάλειμμα μέσα στην τάξη.

4. Κατ' ιδίαν συνάντηση: Κατά τη διάρκεια προσωπικής συνάντησης με το παιδί, ο/η εκπαιδευτικός ακολουθεί την πιο κάτω πορεία:
- α) Συζητούν την προβληματική συμπεριφορά
 - β) Διδάσκεται ξανά η αναμενόμενη συμπεριφορά
 - γ) Εξηγείται η σημαντικότητα της επίδειξης συγκεκριμένης συμπεριφοράς
 - δ) Δίνονται 1-2 παραδείγματα-ευκαιρίες για να εφαρμόσει ο μαθητής τη συμπεριφορά.

7. Συνεχής έλεγχος και αξιολόγηση

Για την αποτελεσματική και ποιοτική εφαρμογή των διαδικασιών πρωτογενούς πρόληψης του συστήματος Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς, είναι απαραίτητος ο συνεχής και ενδεδειγμένος έλεγχος τους από την ομάδα-πυρήνα σε συνεργασία με την ομάδα υποστήριξης έργου SWPBS. Για την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας εφαρμογής των πρακτικών, την αξιολόγηση του αντίκτυπου στα επιδιωκόμενα αποτελέσματα του Ενιαίου Σχεδίου Βελτίωσης και τη λήψη ενημερωμένων αποφάσεων, η συλλογή και ανάλυση δεδομένων είναι καίριας σημασίας. Στο πλαίσιο του έργου SWPBS, τα δεδομένα που συλλέγονται κατά τη διάρκεια του πρώτου και δεύτερου χρόνου αποτελούν τα εξής:

1. Πρακτικά των συναντήσεων της ομάδας-πυρήνα με τον/την εξωτερικό/ή εκπαιδευτή/τρια (αξιολόγηση διαδικασιών)
2. Αξιολόγηση ποιότητας διαδικασιών εφαρμογής (15 κριτήρια αξιολόγησης εφαρμογής διαδικασιών) σε δύο φάσεις (αρχή και τέλος της σχολικής χρονιάς)
3. Συλλογή δεδομένων από εκπαιδευτικούς μέσω ερωτηματολογίου σε δύο φάσεις (αρχή και τέλος της σχολικής χρονιάς)

4. Συλλογή δεδομένων από μαθητές μέσω ερωτηματολογίου σε δύο φάσεις (αρχή και τέλος της σχολικής χρονιάς).

8. Ενδυνάμωση / στήριξη προσωπικού

Η συνεχής υποστήριξη και ενδυνάμωση του προσωπικού της κάθε σχολικής μονάδας αποτελεί μέρος των οκτώ πυρηνικών στοιχείων του συστήματος και ένα αναπόσπαστο κομμάτι του. Οι μηνιαίες συναντήσεις και τακτικές εκπαιδεύσεις της ομάδας-πυρήνα με την ομάδα υποστήριξης έργου, καθώς και οι επιμορφώσεις προσωπικού που λαμβάνουν χώρα στην κάθε σχολική μονάδα, έχουν σαν βασικό στόχο την παροχή ευκαιριών εκπαίδευσης και κατάρτισης για την αποτελεσματική εφαρμογή των στοιχείων της πρωτογενούς πρόληψης. Επίσης, η κάθε σχολική μονάδα έχει την ενεργό στήριξη του/της εξωτερικού/ής εκπαιδευτή/τριας, στον/ην οποίο/α και μπορεί να απευθυνθεί για υποστήριξη. Ο ρόλος του/της εξωτερικού/ής εκπαιδευτή/τριας και του εκπαιδευτή της ομάδας-πυρήνα θεωρείται κλειδί καθ' όλη τη διαδικασία, καθώς προγραμματίζονται μηνιαίες διά ζώσης επισκέψεις στον χώρο του σχολείου, όπως και συχνές τηλεφωνικές/διαδικτυακές διασκέψεις για την επιτυχή εφαρμογή της προσέγγισης.

Πιο συγκεκριμένα, τα θέματα των τεσσάρων επιμορφώσεων προσωπικού, τα οποία λαμβάνουν χώρα στις σχολικές μονάδες από Νοέμβριο μέχρι Απρίλιο, είναι τα πιο κάτω. Αξίζει να σημειωθεί ότι επιμορφώσεις υλοποιούνται από ένα άτομο της ομάδας-πυρήνα σε συνεργασία με τον/την εξωτερικό/ή εκπαιδευτή/τρια του σχολείου.

1. Θέμα 1^ο: Ανάπτυξη θετικής αλληλεπίδρασης στη σχολική μονάδα
2. Θέμα 2^ο: Η διδασκαλία κοινωνική συμπεριφοράς
3. Θέμα 3^ο: Συγκεκριμένη θετική ανατροφοδότηση
4. Θέμα 4^ο: Διόρθωση ήπιων προβλημάτων συμπεριφοράς

Η ομάδα-πυρήνας της κάθε σχολικής μονάδας λαμβάνει μέρος σε πέντε επιπλέον εκπαιδεύσεις μαζί με τις ομάδες-πυρήνα των υπόλοιπων σχολείων που λαμβάνουν μέρος στην εφαρμογή της πρωτογενούς πρόληψης. Τα θέματα επιμόρφωσης είναι τα ακόλουθα:

1. Ανάπτυξη οράματος, φιλοσοφίας και αξιών στο σχολείο
2. Ορισμός αναμενόμενων κοινωνικών συμπεριφορών και διδασκαλία
3. Ανάπτυξη κοινού συστήματος επιβράβευσης
4. Διόρθωση ήπιων προβλημάτων συμπεριφοράς και εισαγωγή στην αξιολόγηση διαδικασιών πρωτογενούς πρόληψης (TFI)
5. Ανάπτυξη σχεδίου δράσης με βάση την αξιολόγηση διαδικασιών πρωτογενούς πρόληψης (TFI)

Συνοπτικά, το σύστημα Προώθησης Θετικής Συμπεριφοράς αποτελεί μια εξελικτική διαδικασία, κατά την οποία όλοι μαθαίνουμε και βελτιωνόμαστε. Η θετική αλλαγή στην κάθε σχολική μονάδα χρειάζεται συστηματικότητα, συνέπεια, υπευθυνότητα, επιμονή, αλλά και θέληση για ευελιξία και πρόοδο από όλα τα μέλη της σχολικής κοινότητας. Επιπρόσθετα, δίνουμε μεγαλύτερη έμφαση στην ποιοτική εφαρμογή του κάθε στοιχείου και στις μοναδικές ανάγκες της κάθε σχολικής μονάδας.